

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
ДО МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИДАКТИКИ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

УДК 378.015.3

DOI: 10.12958/2227-2747-2023-2(183)-88-97

Черв'якова Наталія Іванівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна.

nataly67169@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4125-6112>

Для цитування: Черв'якова Н. І. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до моделювання інноваційного освітнього середовища у процесі вивчення дидактики початкової школи. *Освіта та педагогічна наука*. 2023. № 2 (183). С. 88–97. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-2\(183\)-88-97](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-2(183)-88-97).

References (стандарт APA): Chervyakova, N. I. (2023). Pidhotovka maibutnix uchyteliv pochatkovykh klasiv do modeliuvannia innovatsiinoho osvithnoho seredovyshcha u protsesi vyvchennia dydaktyky pochatkovoї shkoly [Preparation of Future Primary School Teachers for Modeling an Innovative Educational Environment in the Process of Studying Primary School Didactics]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 2 (183), 88–97. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-2\(183\)-88-97](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-2(183)-88-97) [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Одним із провідних завдань Нової української школи є створення сучасного освітнього середовища, яке «забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу» (Нова українська школа, с. 11). Ключовими ознаками освітнього середовища визначено такі: цілісність, єдність і впорядкованість предметно-просторового середовища та візуального сприйняття; багатofункційність, гнучкість та мобільність; вікова відповідність; персоналізованість,

наявність особистого простору; свобода, відкритість сприйняття, креативність; практичність та ергономічність; гармонійність та збалансованість; соціалізація та співпраця (Новий освітній простір).

Реалізація завдань концепції Нової української школи вимагає від майбутніх учителів початкової школи комплексу професійних компетентностей, зорієнтованих на інноваційну

педагогічну діяльність, моделювання освітнього середовища, яка відповідає інтересам та потребам учнів, ресурсному забезпеченню освітнього процесу.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи представлено в наукових працях таких дослідників, як С. Бадер, А. Бекірова, О. Будник, Я. Кодлюк, О. Лінник, О. Савченко, О. Шквир, О. Ярошинська та ін. Комплекс питань підготовки майбутнього вчителя до реалізації завдань концепції Нової української школи розглядають І. Бабенко, В. Барбінов, А. Барбінова, М. Гриньова, стратегії реформування підготовки майбутніх фахівців початкової освіти – В. Чайка, О. Янкович.

Феномен педагогічного моделювання розкрито в науковій розвідці Є. Лодатка (Лодатко, 2022). У монографії Н. Волкової та О. Тарнопольського представлено теоретико-методичні засади моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у ЗВО (Волкова, Тарнопольський, 2013). В. Маслов розглядає функції моделювання в теоретичній і практичній педагогічній діяльності (Маслов, 2008).

Педагогічну інноватику, теоретичні засади інноваційного розвитку освіти, сутнісні та функційні характеристики інноваційного освітнього середовища висвітлювали Л. Ващенко, Н. Гонтаровська, І. Дичківська, І. Коновальчук, В. Химинець, О. Цюняк, О. Ярошенко та ін. У монографії М. Островської репрезентовано теоретико-методичні засади інноваційного освітнього процесу, створення інноваційного середовища в початковій школі (Островська, 2021). У дослідженні О. Цюняк представлено особливості моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності (Цюняк, 2020), Н. Кічук – готовність майбутнього вчителя початкових класів до створення освітнього середовища учня як результат

професійної підготовки до інноваційної діяльності (Кічук, 2016), Т. Водолазської – готовність учителя початкової школи до моделювання освітнього середовища в системі післядипломної освіти (Водолазська, 2015).

Відзначені наукові та навчально-методичні праці становлять підґрунтя для подальшого вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи до моделювання інноваційного освітнього середовища.

Мета статті – визначити теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до моделювання інноваційного освітнього середовища в процесі вивчення дидактики початкової школи.

Методологія та методи дослідження. Методологічним підґрунтям дослідження слугували положення діяльнісного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, середовищного методологічних підходів. Використано методи – аналіз наукової літератури, узагальнення та систематизація.

Виклад основного матеріалу.

Професійним стандартом за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти» визначено сукупність професійних компетентностей, якими має володіти сучасний фахівець сфери освіти, серед яких особливе значення мають інноваційна, проєктувальна та прогностична компетентності. *Інноваційна компетентність* орієнтована на наявність знань щодо освітніх інновацій, особливостей організації інноваційної педагогічної діяльності, умінь аналізувати інформацію щодо освітніх інновацій, умов їхнього впровадження, інтегрувати інновації у власну педагогічну практику, адаптувати їх до різних умов освітнього процесу та сучасних вимог до педагогічної діяльності з урахуванням особливостей діяльності закладу

освіти, індивідуальних потреб учнів (Професійний стандарт, 2020, с. 25). *Проектувальна компетентність* передбачає: знання вимог до змістового наповнення освітнього середовища, уміння використовувати фізичний, інформаційний простори навчальних та інших приміщень закладу освіти як освітній ресурс, проектувати осередки навчання, виховання й розвитку в навчальному приміщенні (на території закладу освіти) спільно з учнями, зважаючи на їхні вікові особливості, інтереси та потреби (Там само, с. 22). *Прогностична компетентність* пов'язана із здатністю прогнозувати результати освітнього процесу, планувати освітній процес (Там само, с. 25).

Наукові уявлення про освітнє середовище, інноваційні процеси, моделювання різних систем в освітньому просторі майбутні вчителі початкових класів отримують у процесі вивчення і загальних основ педагогіки, і *дидактики початкової освіти*, опанування якої спрямовано на формування системи знань щодо сутності освітнього процесу в початковій школі, видів, технологій, форм та методів навчання, нормативних документів, що регламентують освітній процес. У межах тем, присвячених питанням Концепції нової української школи, процесу навчання, сучасним технологіям навчання в початковій школі, суттєва увага має бути приділена педагогічній інноватиці, інноваційному освітньому середовищу. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до моделювання інноваційного освітнього середовища дозволяє цілеспрямовано вивчати тренди розвитку освітнього середовища в сучасних соціокультурних умовах, визначати ресурсну базу освітнього середовища закладу освіти, прогнозувати перебіг цілісного освітнього процесу з урахуванням єдності об'єктивних та суб'єктивних чинників, потреб та інтересів усіх суб'єктів освітнього процесу.

Процес підготовки майбутніх учителів початкових класів до моделювання інноваційного освітнього середовища передбачає єдність теоретичного та практичного складників такої підготовки. *Теоретичний складник* спрямовано на формування системи знань щодо основних понять означеної проблеми, функцій, принципів та етапів процесу моделювання інноваційного освітнього середовища, психолого-педагогічних умов його ефективності, вимог до педагога як «дизайнера» освітнього середовища. *Практичний складник* передбачає включення майбутніх учителів у різні форми навчальної та квазіпрофесійної діяльності, використання таких форм та методів організації освітнього процесу на заняттях з дидактики початкової школи, як кейс-метод, моделювання педагогічних ситуацій, проектна технологія, ділові ігри, мозковий штурм тощо.

Поняття «модель», «моделювання» є загальнонауковими поняттями, що мають потлумачуватися в міждисциплінарному контексті сучасного соціогуманітарного дискурсу. Так, поняття «модель» (від лат. *modus* – міра, фр. *modele* – зразок) у філософському словнику представлено як «аналог (графік, схема, знакова система, структура) певного об'єкта (оригіналу), фрагмента реальності, артефактів, витворів культури, концептуально-теоретичних утворень тощо» (Філософський енциклопедичний словник, 2002, с. 391), в Енциклопедії освіти – як «уявна або матеріально-реалізована система, котра відображає або відтворює об'єкт дослідження (природний чи соціальний) і здатна змінювати його так, що її вивчення дає нову інформацію стосовно цього об'єкта» (Енциклопедія, 2008, с. 516). Модель у педагогічному процесі може бути образом не лише теперішньої чи минулої педагогічної реальності, а й майбутньої (Волкова, Тарнопольський, 2013, с. 10).

Поняття «моделювання» у філософському контексті розглядається як «творчий

цілеспрямований процес конструктивно-проектувальної, аналітико-синтетичної діяльності (на основі обробки існуючої інформації) з метою відображення об'єкту (системи) є предметом уваги, в цілому, або його характерних складових, які визначають функціональну спрямованість об'єкту (системи), забезпечують стабільність його існування та розвитку» (Маслов, 2008, с. 73).

Актуальним є зауваження Є. Лодатка стосовно того, що «моделювання у педагогіці, – порівняно з багатьма іншими галузями людського знання, – має особливості, природа яких криється у складності педагогічних процесів, зумовлених їх багатоланковою структурою та неможливістю відтворення в часі педагогічних явищ за попередніх умов» (Лодатко, 2022, с. 3). Будь-який процес моделювання в освіті має враховувати поліфункційність, багатомірність педагогічних явищ та процесів, оскільки «такі явища (об'єкти чи процеси) завжди мають суб'єктну орієнтацію і безперервно змінюються в часі під впливом соціуму на суб'єкт педагогічного процесу та розвиток особистості цього суб'єкта (Лодатко, 2022, с. 6).

Важливим складником теоретичної підготовки в межах досліджуваної проблеми є розгляд понять «освітнє середовище», «інновації» та «інноваційне освітнє середовище». Поняття «*освітнє середовище*», як зауважує Н. Кічук, «одночасно може бути осмислено і як педагогічні умови щодо успішної освіти особистості (Н. Авдєєва, Р. Степанов, І. Шендрік та ін.), і як цілісність, що сприяє ціннісно-смісловому “входженню” дитини в освітню сферу, підвищуючи її рівень освіченості (Н. Крилов, Н. Немцова, В. Петровський та ін.)» (Кічук, 2016, с. 84). Освітнє середовище дослідники також визначають як: динамічну систему психолого-педагогічних умов і впливів, спрямованих на розкриття та оптимальний прояв творчої природи психіки обдарованої особистості, включаючи здатність її до до-

вільної саморегуляції своїх дій і станів, відповідно до природних задатків, інтересів, потреб, вимог вікової соціалізації, з одного боку, і соціального запиту – з іншого (Семінова, 2014, с. 46); комплекс спеціально організованих психолого-педагогічних умов, унаслідок взаємодії з якими відбувається розвиток і становлення особистості (Підготовка, 2019, с. 158 – 159). *Освітнє середовище початкової школи* Т. Водолазська розглядає як «спеціально створену і керовану учителем систему, що забезпечує особистісний розвиток молодшого школяра через його взаємодію з просторово-предметним, соціальним і психодидактичним оточенням» (Водолазська, 2015, с. 14).

Н. Кічук наголошує на такій закономірності: «чим повніше особистість, зокрема, у молодшому шкільному віці, використовує можливості освітнього середовища, тим успішніше відбувається й її вільний і активний саморозвиток та саморух» (Кічук, 2016, с. 84). Ми цілком підтримуємо позицію дослідниці про те, що «освітнє середовище створює унікальну педагогічну реальність, яка ініціює інноваційні процеси в системі початкової освіти» (Там само, с. 88 – 89).

На етапі теоретичної підготовки необхідно репрезентувати майбутнім учителям початкової школи інформацію щодо:

- *характеристик освітнього середовища*: складність, цілісність, наявність широкого спектра модальності (Кічук, 2016, с. 84); створення спеціальних умов, за яких відбувається привласнення дитиною соціального досвіду, формування її як особистості; активність учня в розв'язанні освітніх задач; наявність ресурсів, необхідних для розкриття внутрішнього потенціалу особистості дитини, задоволення її освітніх потреб (Водолазська, 2015, с. 7);

- *складників освітнього середовища*: фізичне оточення (стан будівлі, дизайн та доступність приміщень, можливості розміщення та переміщення учнів); людський

чинник (учнівський контингент, наповнюваність класів, підбір учнів, рівень підготовки вчителів); програми навчання (характер змісту, технології, стиль та методи навчання, форми навчальної діяльності, характер контролю); інформаційне оточення (технічне забезпечення, контроль, наявність та доступність швидкісного інтернету, локальна шкільна мережа, власний шкільний сайт, електронні ресурси працівників школи).

Отже, освітнє середовище покликане відображати філософію Концепції Нової української школи та освітню програму, згідно з якою «освітнє середовище створюється для заохочення самовизначення дітей у класі та розвитку їхніх спроможностей, оскільки відомо, що люди, які контролюють те, що відбувається з ними, краще адаптовані до життя» (Нова українська школа, 2017, с. 53).

На етапі теоретичного осмислення сутності поняття «освітнє середовище» на заняттях з дидактики початкової школи доцільно запропонувати майбутнім учителям такі *завдання*: дібрати метафори до поняття «освітнє середовище» залежно від фокусу його розгляду як: а) умов, б) змісту навчання та виховання, в) просторової характеристики; скласти «дерево понять», що окреслює проблематику дослідження освітнього середовища; дібрати аргументи, що підтверджують або спростовують тезу В. Шаталова, відомого педагога-новатора, про те, що в шкільному середовищі спрацьовує «ефект солоного огірка»: «який би ти не був, а в банці з розсолем станеш солоним»; на основі ретроспективного аналізу шкільного досвіду створити опис освітнього середовища, використовуючи: а) п'ять іменників, б) п'ять прикметників, в) п'ять дієслів; на основі аналізу сучасних нормативних документів у сфері освіти визначити основні вимоги до освітнього середовища початкової школи.

У процесі розгляду поняття «*інновації в освіті*» як «творення, запровадження та

поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану» (Енциклопедія, 2008, с. 338) необхідно акцентувати увагу майбутніх учителів на тому, що інновації в освітній сфері актуалізують пошук нових оптимальних для конкретного закладу освіти, конкретної учнівської спільноти підходів до організації освітнього процесу. Упровадження будь-яких інновацій в освіті має враховувати відповідний ресурсний потенціал закладу освіти, рівень інноваційної компетентності педагогічних працівників, сприйнятливості до інноваційних змін, психолого-педагогічні умови реалізації інноваційної діяльності в освітньому середовищі.

У процесі вивчення дидактики початкової школи доцільно запропонувати майбутнім учителям практичні завдання, пов'язані із теоретичними аспектами понятійного поля педагогічної інноватики, готовності сучасних педагогів до інноваційної діяльності (складання концепт-карти, що розкриває поліфункційність інновацій в освіті, характеристику сучасних інновацій в освіті; добір прикладів для класифікацій інновацій в освіті, зокрема таких, як «інновації-модернізації», «інновації-трансформації» та ін.).

Усвідомлення сутнісних ознак понять «освітнє середовище», «інновації в освіті» дозволяє розглядати *поняття «інноваційне освітнє середовище»*. З урахуванням наукових розвідок О. Шапран та Ю. Шапрана визначаємо це поняття як «педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості; інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу» (Шапран О., Шапран Ю., 2010, с. 110). Інноваційне освітнє середовище має орієнтуватися на вирішення проблем та задоволення потреб конкретного

закладу освіти з урахуванням інтересів та особливостей усіх суб'єктів освітнього процесу (учні, батьки, педагоги), а також має бути безпечним, змістовним, поліфункційним, здатним до модифікації, зміни та трансформації, доступним.

Базовими методологічними підходами до реалізації завдань моделювання інноваційного освітнього середовища є системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, середовищний. Для майбутніх учителів важливо усвідомити, що будь-яка модель з погляду *системного підходу* є складним явищем, що передбачає виокремлення її структурних компонентів (підсистем), зв'язків між ними та зовнішнім середовищем (надсистемою). *Діяльнісний підхід* зумовлює забезпечення активної позиції всіх суб'єктів освітнього процесу з урахуванням відповідної структури діяльності «мета – мотив – спосіб – результат». *Середовищний підхід* (М. Братко, Ю. Мануйлов, Г. Тарасенко, А. Цимбалару, І. Шендрик, В. Ясвін та ін.) орієнтує на врахування ціннісно-сміслових аспектів природного та соціального середовища розвитку учнівської молоді.

Отже, на етапі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, під час опанування дидактики початкової школи завданнями підготовки до моделювання інноваційного освітнього середовища є такі: сформулювати цілісну систему уявлень про сутність, функції, складники інноваційного освітнього середовища в закладі освіти, особливості його моделювання з урахуванням сучасних вимог до моделювання як засобу пізнання педагогічної дійсності, проектування освітнього середовища в початковій школі з урахуванням вимог Концепції нової української школи, розвиток умінь та навичок моделювання освітнього середовища на основі суб'єкт-суб'єктного підходу, педагогіка партнерства, вимог сучасного освітнього процесу. Відзначимо, що особлива увага має бути приділена *етанам мо-*

делювання інноваційного освітнього середовища в початковій школі на основі сучасних положень педагогічної інноватики, середовищного підходу в освіті. Зазначені етапи можна представити таким чином:

- виявлення проблемного поля, визначення мети моделювання, конкретизація відповідних завдань;

- моніторинг (вивчення нормативної документації конкретного закладу освіти, запитів батьківської спільноти та соціального оточення, експертної оцінки фахівців, SWOT-аналіз);

- діагностика стану освітнього середовища початкової школи з орієнтацією на подальший інноваційний розвиток;

- створення моделі (визначення складників освітнього середовища та їхнього наповнення, визначення ресурсів забезпечення впровадження моделі, а також відповідних обмежень та бар'єрів, створення інформаційного, навчально-методичного забезпечення моделі, розробка критеріального апарату для моніторингу);

- планування процесу впровадження моделі (визначення функцій суб'єктів освітнього процесу щодо впровадження моделі, розробка правил, моніторингових процедур, яких мають дотримуватися всі суб'єкти освітнього процесу, визначення часових параметрів, залучення додаткових ресурсів);

- корекція (здійснення самооцінки та експертної оцінки впровадження моделі, забезпечення різних форм зворотного зв'язку з усіма суб'єктами освітнього процесу).

Основними *принципами моделювання інноваційного освітнього середовища* визначено такі: орієнтація на безпечне освітнє середовище; випереджувальність; культуровідповідність освітнього середовища, яке має забезпечити взаємодію учнів з різними культурними контекстами; полісенсорність як можливість опори на різні органи сприйняття навколишнього світу; ціннісно-сміслова орієнтація освітнього середовища;

подієвість як основа для активної взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу; гнучкість та керованість середовища; творчий підхід та самостійність; індивідуалізація. Серед зазначених принципів особливо значущим, на нашу думку, слід визнати *принцип випереджувальності*. Т. Водолазська підкреслює саме випереджувальний характер моделі освітнього середовища, «яка, виникаючи як інноваційна ідея, оформлюється й реалізується у процесі практичної діяльності учителя; постійно змінюється, розвивається; акумулює в собі розвиток попередніх систем, створює підґрунтя для моделей майбутнього; є інструментом переходу від наявного стану системи до бажаного» (Водолазська, 2015, с. 7). Випереджувальна освіта «орієнтується на майбутнє, на ті умови життя і професійної діяльності, у яких опиниться випускник вищого навчального закладу після його закінчення... Темпи технологічного і науково-технічного прогресу сьогодні такі, що деякі знання застарівають уже протягом 3 – 5 років і не враховувати цього чинника в перспективній системі освіти неприпустимо. Саме тому система випереджувальної освіти повинна радикальним чином відрізнитись від системи підтримуючої освіти» (Моделювання професійної підготовки, 2019, с. 17).

У процесі практичної роботи за курсом «Дидактика початкової школи» доцільно залучати майбутніх учителів до створення мініпроектів інноваційного освітнього середовища в початковій школі, аналізу кейсів, підготовки творчих письмових робіт (наприклад, «Модель інноваційного освітнього середовища початкової школи», «Зарубіжний досвід організації інноваційного освітнього середовища у початковій школі» та ін.). З урахуванням значущості предметного середовища доцільно запропонувати розробку дизайн-проектів, що передбачають зонування предметного простору, створення тематичних наборів дидактичних матеріалів,

іграшок і т.п., підготовку інформаційних буклетів, стендів для батьків. Під час педагогічної практики звертаємо увагу майбутніх учителів на такі позиції: вивчення педагогічного досвіду організації інноваційного освітнього середовища в початковій школі; використання методики SWOT-аналізу для визначення позитивних та негативних чинників, перспектив розвитку інноваційного освітнього середовища; визначення трендів розвитку освітнього середовища за результатами аналізу публікацій у вітчизняних та зарубіжних періодичних виданнях.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Формування вмінь та навичок моделювання майбутніми вчителями інноваційного освітнього середовища становить підґрунтя їхнього наближення до складних та багатомірних реалій майбутньої професійної діяльності. Теоретичний та практичний складники означеної підготовки зумовлюють формування мотивації щодо інноваційної педагогічної діяльності, системи знань щодо різних аспектів освітнього інноваційного середовища, перетворювальної діяльності сучасного педагога. У процесі підготовки до моделювання інноваційного освітнього середовища майбутні вчителі початкової школи актуалізують уміння аналізувати особливості освітнього середовища відповідно до вимог Концепції нової української школи, визначати ресурсне забезпечення діяльності закладу освіти, вплив відповідного середовища на розвиток індивідуальних особливостей учнів, взаємодії суб'єктів освітнього процесу, здійснювати професійну рефлексію щодо власних педагогічних умінь та навичок реалізації професійної комунікації тощо.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в обґрунтуванні теоретико-методичних засад формування проєктувальної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Література

Водолазська Т. В. Формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища у системі післядипломної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2015. 20 с.

Волкова Н. П., Тарнопольський О. Б. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах : моногр. / за заг. та наук. ред. О. Б. Тарнопольського. Дніпропетровськ : Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2013. 228 с.

Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Акад. пед. наук України, 2008. 1038 с.

Кічук Н. Готовність майбутнього вчителя початкових класів до створення освітнього середовища учня як результат професійної підготовки до інноваційної діяльності. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки.* 2016. № 1. С. 82–91.

Лодатко Є. О. Педагогічне моделювання : монографія. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2022. 206 с.

Маслов В. І. Функції моделювання в теоретичній і практичній педагогічній діяльності. *Наукова скарбниця освіти Донеччини.* 2008. № 2 (3). С. 71–75.

Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / за ред. С. С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. 304 с.

Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с

Новий освітній простір. Мотивуючий простір. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/407/NOP_Motivuyuchi-prostir.pdf

Островська М. Інноваційне середовище в початковій школі : монографія. Бе-

регове – Ужгород : ЗУІ ім. Ф. Ракоці II-ТОВ «РІК-У», 2021. 288 с.

Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (затверджено наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 23.12.2020 р. № 2736). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti>.

Семенова Р. О. Концептуальні основи побудови освітнього середовища для обдарованих дітей та молоді у вітчизняній науці. *Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості* : монографія. Київ ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. С. 23–51.

Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

Цюняк О. П. Моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. 2020. Вип. 70, Том 4. С. 188–192. Запоріжжя : КПУ. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-4.35>.

Шапран О. І., Шапран Ю. П. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.* 2010. № 9. С. 108–110.

References

Vodolazska, T. V. (2015). Formuvannia hotovnosti vchytelia pochatkovykh klasiv do modeliuвання osvitnoho seredovyscha u systemi pisliadyplomnoi osvity [Formation of the Primary School Teacher's Readiness for Modelling the Educational Environment in the System of In-

Service Education]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Poltava [in Ukrainian].

Volkova, N. P., & Tarnopolskyi, O. B. (2013). Modeliuvannia profesiinoi diialnosti u vykladanni navchalnykh dystsyplin u vyshakh [Modeling of Professional Activity in the Teaching of Academic Disciplines in Universities]. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovskiy universytet imeni Alfreda Nobelia [in Ukrainian].

Kremen V. G. (Eds.). (2008). Encyklopediya osvity [Encyclopedia of Education]. Kyiv: Yurincom Inter [in Ukrainian].

Kichuk, N. (2016). Hotovnist maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv do stvorennia osvitnoho seredovyshcha uchnia yak rezultat profesiinoi pidhotovky do innovatsiinoi diialnosti [The Readiness of the Future Primary School Teacher to Create a Student's Educational Environment as a Result of Professional Training for Innovative Activities]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriya: Pedagogichni nauky – Collection of Scientific Works of the National Academy of the State Border Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences, 1*, 82–91 [in Ukrainian].

Lodatko, Ye. O. (2022). Pedagogichne modeliuvannia [Pedagogical Modeling]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan [in Ukrainian].

Maslov, V. I. (2008). Funktsii modeliuvannia v teoretychnii i praktychnii pedagogichnii diialnosti [Functions of Modeling in Theoretical and Practical Pedagogical Activity]. *Naukova skarbnitsia osvity Donechchyny – Scientific Treasury of Education of Donetsk Region, 2 (3)*, 71–75 [in Ukrainian].

Vitvytska, S. S. (Eds.). (2019). Modeliuvannia profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Modeling Professional Training of Specialists in the Conditions of European Integration Processes]. Zhytomyr: Vyd. O.O. Yevenok [in Ukrainian].

Bibik, N. M. (Eds.). (2017). Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia [New Ukrainian School: a Guide for Teachers]. Kyiv: TOV «Vydavnychi dim «Pleiady» [in Ukrainian].

Profesiinyi standart za profesiinamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovo osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)» (zatverdzheno nakazom Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy 23.12.2020 r. № 2736) [Professional Standard by Professions «Primary School Teacher of General Secondary Education», «Teacher of General Secondary Education», «Primary Education Teacher (with a Diploma of Junior Specialist)» (approved by the order of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine on 12.23.2020 No. 2736)]. (2020). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchytelya-pochatkovih-klasiv-vchytelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchytelya-z-pochatkovoyi-osviti> [in Ukrainian].

Shynkaruk, V. I. (Eds.). (2002). Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. Kyiv: Abrys [in Ukrainian].

Tsiuniak, O. P. (2020). Modeliuvannia systemy profesiinoi pidhotovky maibutnykh mahistriv pochatkovo osvity do innovatsiinoi diialnosti [Modeling of the System of Professional Training of Future Masters of Primary Education for Innovative Activities]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher and Secondary Schools, 70, 4*, 188–192. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-4.35> [in Ukrainian].

Shapran, O. I., & Shapran, Y.P. (2010). Stvorennia innovatsiinoho osvitnoho seredovyshcha v protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia [Creation of innovational educational environment in the process of future teacher's professional training]. *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu – Pedagogy, Psychology and Medical and Biological Problems of Physical Education and Sports, 9*, 108–110 [in Ukrainian].

Черв'якова Н. І. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до моделювання інноваційного освітнього середовища в процесі вивчення дидактики початкової школи

У статті представлено теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до моделювання інноваційного освітнього середовища. Доведено актуальність досліджуваної проблеми в контексті сучасних вимог до вчителя початкових класів, зокрема його проєктувальної та прогностичної компетентностей.

Визначено змістовий та практичний складники підготовки майбутніх учителів початкових класів до моделювання інноваційного освітнього середовища в процесі вивчення дидактики початкової школи. Розкрито сутнісні аспекти змістового складника означеної підготовки: опанування майбутніми вчителями відповідним понятійно-термінологічним апаратом (середовище, середовищний підхід, освітнє середовище, інновація, інновації в освіті, інноваційне освітнє середовище, модель, моделювання); репрезентація сучасних психолого-педагогічних підходів до моделювання освітнього середовища, принципів моделювання, етапів. Схарактеризовано принцип випереджувальності в контексті реалізації завдань моделювання інноваційного освітнього середовища. Розкрито форми та методи відповідної підготовки – робота з понятійним апаратом (дерево понять, концепт-карта та ін.), SWOT-аналіз, мозковий штурм, міні-проєкти, кейс-метод та ін.

Ключові слова: інноваційне освітнє середовище, моделювання, майбутні вчителі початкових класів, моделювання інноваційного освітнього середовища, дидактика початкової школи, принцип випереджувальності, проєктувальна компетентність.

Cherviakova N. I. Preparation of Future Primary School Teachers for Modeling an Innovative Educational Environment in the Process of Studying Primary School Didactics

The article presents theoretical and methodological principles of training future primary school teachers to model an innovative educational environment. The relevance of the investigated issue in the context of modern requirements for the primary school teacher, in particular its projective and prognostic competences are proven.

The substantive and practical components of training future primary school teachers for modeling an innovative educational environment in the process of studying primary school didactics have been determined. The essential aspects of the substantive component of the specified training are revealed: mastery by future teachers of the relevant conceptual and terminological apparatus (environment, environmental approach, educational environment, innovation, innovations in education, innovative educational environment, model, simulation); representation of modern psychological and pedagogical approaches to modeling the educational environment, principles of modeling stages. The principle of anticipation is characterized in the context of the implementation of modeling tasks of an innovative educational environment. Forms and methods of appropriate training are revealed - work with conceptual apparatus (tree of concepts, concept map, etc.), SWOT analysis, brainstorming, mini-projects, case method, etc.

Keywords: innovative educational environment, modeling, future primary school teachers, modeling of innovative educational environment, primary school didactics, principle of anticipation, design competence.

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

